

Innovatie en Ondernemerschap in het hoger onderwijs

Een notitie van het ISO

Interstedelijk Studenten Overleg

Bemuurde Weerd o.z. 1, 3514 AN Utrecht

T 030 - 230 26 66 / F 030 - 230 44 11

E www.iso.nl / iso@iso.nl

Utrecht, November 2005

Inleiding

Het ISO (Interstedelijk Studenten Overleg) is de grootste landelijke studentenorganisatie en vaste gesprekspartner van onder andere het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de VSNU (Vereniging van Universiteiten) en de HBO-raad. Bij het ISO zijn ongeveer 180.000 studenten aangesloten. Het ISO maakt zich hard voor de kwaliteit van het hoger onderwijs en de positie van onderwijs in onze samenleving. Innovatie en ondernemerschap zijn veelbesproken maatschappelijke thema's, die ook in het hoger onderwijs aandacht verdienen. In deze notitie doet het ISO een aantal concrete voorstellen over de positie van innovatie en ondernemerschap in ons onderwijssysteem.

Probleemanalyse

Als gevolg van een lage innovatiekracht benut Nederland op dit moment haar menselijk en economisch potentieel onvoldoende. De Nederlandse overheid heeft daarom in 2004 het Innovatieplatform in het leven geroepen. Daaraan voorafgaand hebben Nauta en Van den Steenhoven in 'Kennismonitor 2003' een samenvatting gegeven van het in Nederland geconstateerde probleem op het gebied van innovatie. Dit probleem kan worden opgedeeld in de volgende zeven deelproblemen:

1. laag opgeleide bevolking;
2. weinig onderzoekers;
3. achterblijvende productiviteit;
4. weinig omzet uit nieuwe producten;
5. weinig startende bedrijven vanuit universiteiten en hogescholen;
6. cultuur die ondernemerschap sterk ontmoedigt;
7. weinig kennisuitwisseling via netwerken.

De deelproblemen drie, zes en zeven spelen op het niveau waarop het Innovatieplatform discussie wil voeren en vallen buiten de onderwijsscope van het ISO. Het ISO heeft niet de doelstelling om het totale innovatieprobleem op te lossen, maar wil bruikbare en onderbouwde plannen voorleggen om praktische inhoud te geven aan innovatie en ondernemerszin in het hoger onderwijs. Het is daarbij noodzakelijk dat zowel onderwijsinstellingen als studenten in het hoger onderwijs het belang van innovatie inzien.

In 2004 legde het ISO een online enquête aan studenten voor met als doel het animo te peilen om een onderneming te starten. In de enquête werd onder andere aandacht besteed aan de beperkende factoren die studenten ervaren in de aanloop naar een onderneming. Naast het startkapitaal en het hoge financiële risico dat startende ondernemers lopen, speelt ook het tijdsaspect een grote rol. Hoge studiedruk is een veel genoemd obstakel. Het ISO wil oplossingen bieden voor deze problemen die de innovatie, kennisvalorisatie en ondernemerszin in het onderwijs bevorderen en het ondernemerschap onder studenten stimuleren. Deze oplossingen worden gepresenteerd in een tweetal actielijnen.

Actielijn 1: Innovatie, kennisvalorisatie en ondernemerszin stimuleren in het onderwijs

Deze actielijn is gericht op het gebruik van de kennis die aanwezig is op onderwijsinstellingen en de directe koppeling tussen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven. Slechts een klein gedeelte van de studenten kiest na hun studie voor de wetenschap. Het leeuwendeel zoekt een baan in de praktijk. Het is daarom van belang dat studenten de mogelijkheid hebben om tijdens hun opleiding te leren hoe zij de opgedane kennis in de praktijk kunnen brengen.

Onderwijsinstellingen leggen veel van de nieuw verworven kennis vast in octrooien. Op dit moment blijft tachtig procent van de universitaire octrooien ongebruikt op de plank liggen¹. Het is zonde dat er enerzijds niets wordt gedaan met de met overheidsgeld gefinancierde octrooien en er anderzijds studenten op zoek zijn naar goede ideeën om een onderneming mee te starten. Het toepassen van de in octrooien vastgelegde nieuwe kennis zal immers leiden tot innovaties. Het ISO ziet hierbij een belangrijke rol voor studenten: studenten kunnen de theoretische kennis omzetten naar bruikbare ideeën.

¹ Nauta en Van den Steenhoven, "Tijd om te kiezen, Kenniseconomie monitor 2003"

Verder zouden hogescholen en universiteiten meer relaties aan moeten gaan met het bedrijfsleven. Onderwijsinstellingen moeten zelf kunnen bepalen waar zij onderzoek naar willen doen, maar het is waardevol voor hen om te weten waar in de praktijk behoefte aan is. Hierbij kan het bedrijfsleven een informerende rol spelen. Een stage- en onderzoeksbank zal bijdragen aan een hechtere relatie tussen (sectoren binnen) het bedrijfsleven en instellingen. Daarnaast zal deze stage- en onderzoeksbank bijdragen in een toename van het aantal stages, een betere afstemming van stages, een betere aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs, maar ook zorgen voor meer aansluitende onderzoeken in het onderwijs voor studenten.

Vanuit de perceptie student

Studenten moeten binnen hun studie uitgedaagd worden en gestimuleerd worden het maximale uit zichzelf te halen. Wanneer studenten aan de slag kunnen met kennis van hun universiteit of hogeschool, worden zij gestimuleerd om op een creatieve manier om te gaan met de informatie die zij opdoen in hun opleiding. Door het combineren van studenten van verschillende opleidingen in multidisciplinaire teams ontstaat synergie en wordt een situatie gecreëerd die vergelijkbaar is met het bedrijfsleven waar eveneens gebruik gemaakt wordt van multidisciplinaire teams.

Door studenten na te laten denken over het toepassen van kennis, worden zij eveneens geprikkeld om daadwerkelijk van theorie naar praktijk te gaan. Wanneer de hoger onderwijsinstelling de kennis beschikbaar stelt aan studenten, kunnen zij met deze kennis een onderneming starten en zo de kennis direct in de praktijk brengen.

Praktijkvoorbeelden, verhalen uit het bedrijfsleven, kennismaken met onderzoek en stages maken enthousiasme en creativiteit los bij studenten. De 'middelbare schoolstijl' van rijtjes leren en braaf naar de meester luisteren weerhoudt de student ervan enthousiast, creatief, kritisch en innovatief te zijn. Studenten moeten de mogelijkheid krijgen om al vanaf het begin van de opleiding kennis te maken met de praktijk. Hierdoor kunnen ze theorie en praktijk beter integreren. Dit geldt niet alleen voor praktische HBO-opleidingen, maar ook voor universitaire opleidingen. In tegenstelling tot droge lesstof en verzonnen voorbeelden helpen praktijkvoorbeelden studenten de theorie beter te begrijpen en te onthouden. Stages zijn cruciaal voor studenten om echt te ontdekken waar hun HBO- of WO-opleiding toe opleidt en om gemotiveerd te raken en te blijven voor hun opleiding.

Voor wat betreft het bevorderen van de ondernemerszin is het dus goed als studenten de kans krijgen om tijdens hun opleiding in aanraking te komen met de praktijk. Hiermee wordt de overstap naar de arbeidsmarkt versoepeld. Kennismaken met de praktijk kan door middel van stages bij bedrijven en non-profitinstellingen, maar ook door het uitvoeren van onderzoek. Studenten kunnen onderzoeken voor en binnen bedrijven uitvoeren, maar ook binnen de onderwijsinstelling actief betrokken zijn bij onderzoek.

Vanuit de perceptie onderzoeker/onderwijsinstelling

Onderzoekers lopen dikwijls niet warm om kennis om te zetten in praktische toepassingen. Daardoor worstelen veel hoger onderwijsinstellingen met het toepassen van kennis en blijft veel kennis ongebruikt liggen. De instelling kan in samenwerking met studenten werken aan het ontwikkelen van bruikbare oplossingen. Met het in de praktijk brengen van kennis kunnen onderwijsinstellingen inkomsten genereren waarmee nieuw onderzoek en onderwijs gefinancierd kan worden.

Vanuit de perceptie bedrijfsleven

Studenten zijn voor bedrijven de ideale bron van innovatie. Door hun vernieuwende inzichten zijn studenten erg aantrekkelijke en waardevolle krachten. Studenten kunnen met een frisse blik naar zaken kijken, wat kan leiden tot innovaties waar het bedrijf echt iets aan heeft. Het betreft hier niet enkel de onderzoekende studenten, maar ook de stagiaires. Uit recent onderzoek van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT) geeft 57% van de bedrijven aan dat innovatie juist vanuit stagiaires komt ².

Vanuit de gecombineerde perceptie onderwijs en bedrijfsleven

Een betere samenwerking tussen het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen komt de innovatie in Nederland ten goede. Onderwijsinstellingen zijn gespecialiseerd in het opleiden van mensen en het doen van onderzoek. Bedrijven weten aan welke kennis behoefte is en welke vaardigheden mensen moeten hebben om goed te kunnen functioneren. Als bedrijven en onderwijsinstellingen de handen ineenslaan, kunnen ze succesvol aan

² Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT), "Mythe en werkelijkheid", maart 2005

professionaliteit en innovatie werken. Een intensievere samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven bevordert de aansluiting tussen de vraag naar en het aanbod van kennis. Docenten die beter weten wat er in het bedrijfsleven speelt en meer contact met het bedrijfsleven hebben, kunnen hun ondernemende studenten beter de weg wijzen ten aanzien van stages en onderzoeken.

Stand van zaken

Op dit moment blijven te veel octrooien en andere resultaten van onderzoek op de plank liggen en worden ze niet omgezet naar bruikbare toepassingen. In de ogen van het ISO is dit een zeer verontrustende vaststelling. Slechts enkele hoger onderwijsinstellingen slagen erin om succesvol kennis in de praktijk te brengen. Het toepassen van nieuwe kennis zorgt voor een betere benutting van het economisch en menselijk potentieel in Nederland. Onderwijsinstellingen betrekken op dit moment vrijwel geen studenten bij de benutting van octrooien, terwijl uit eigen onderzoek van het ISO blijkt dat studenten op zoek zijn naar ideeën om een onderneming te starten³.

Daarnaast zijn veel stages bij de invoering van de Bachelor-Masterstructuur tot een minimum beperkt, in de keuzeruimte gevallen of compleet uit het curriculum verdwenen. De vroegere vanzelfsprekendheid dat bijna elke student geproefd heeft in de (non-)profit sector gaat tegenwoordig niet meer op. Bovendien zijn er op dit moment weinig contacten tussen bedrijven en onderwijsinstellingen op instellingsniveau.

Verder worden studenten slechts in geringe mate betrokken bij de onderzoeken van professoren. De vraag naar onderzoekende studenten bij bedrijven en het aanbod van studenten, die voor hun studie onderzoek willen doen, lopen elkaar mis. Van afstemming rond stages en onderzoeken is vaak nauwelijks sprake, waardoor de capaciteiten van studenten slechts gedeeltelijk worden benut.

Actiepunt 1. Octrooigebruik

Doelstelling

Dit actiepunt heeft als doel studenten te leren kennis om te zetten in praktische toepassingen en om het economische potentieel – dat nu ongebruikt op de plank bij de hoger onderwijsinstellingen ligt – beter te benutten. Studenten worden geprikkeld doordat zij aan de slag gaan met concrete kennis en oplossingen die daadwerkelijk toegepast kunnen worden.

Middel: Octrooien beschikbaar stellen aan studenten

Het ISO pleit voor het beschikbaar stellen van ongebruikte octrooien aan studenten, zodat zij er een bedrijfsplan voor kunnen schrijven en een onderneming mee kunnen starten. Het is hierbij wenselijk dat de instelling de student begeleidt. Niet alleen de student heeft baat bij deze manier van werken: ook de instellingen delen mee in de voordelen doordat het door hen ontwikkelde octrooi daadwerkelijk wordt toegepast. Verder kunnen instellingen een vergoeding vragen voor het gebruik van het octrooi. Een interessante vorm waarbinnen studenten aan de slag kunnen gaan met octrooien is de Multidisciplinaire Ondernemers Opdracht (MDOO). Binnen dit project worden studenten vanuit verschillende studies in een team geplaatst. Op de Universiteit Twente is het werken met multidisciplinaire teams succesvol in de praktijk gebracht. Juist deze teams zijn geschikt voor het zoeken naar concrete toepassingen voor een octrooi. Met een ondernemingsplan en het octrooi kunnen de studenten vervolgens een onderneming starten die gebruik maakt van de nieuw verworven kennis.

Realisatie

Het ISO pleit voor het starten van pilots waarbij studenten aan de hand van octrooien praktische toepassingen ontwikkelen en een onderneming starten. Het Ministerie van Economische Zaken kan een adviserende rol spelen bij de keuze van octrooien. Daarnaast is het zeer nuttig zijn om deze pilots te combineren met een onderzoek naar de octrooien die onbenut blijven en de achterliggende redenen hiervoor.

Actiepunt 2: Stage- en onderzoeksbank

Doelstelling

Het doel van deze stage- en onderzoeksbank is enerzijds het bevorderen van het contact tussen hoger onderwijsinstellingen, studenten en het bedrijfsleven en anderzijds het vergroten van het aantal stages en onderzoeken. De 'match' tussen bedrijven, studenten en instellingen wordt vergroot zodat verwachtingen over en

³ ISO, "Studenten en Ondernemerschap", 2005

weer duidelijk zijn en men aan de verwachtingen kan voldoen. Daarbij zullen studenten meer geneigd zijn om een ondernemende, innovatieve houding aannemen. Tegelijkertijd zal de onderzoekende stagiair, die met een frisse blik de organisatie binnenkomt, een positieve bijdrage leveren aan de innovatieve sfeer binnen de organisatie waar de stage plaatsvindt.

Middel: Stage- en onderzoeksbank

De stage- en onderzoeksbank komt het best tot zijn recht op een website die hoger onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven en studenten gemakkelijk met elkaar in contact brengt. Het ISO pleit ervoor dat branches van het bedrijfsleven en sectoren binnen het hoger onderwijs samen een database opzetten, die studenten en bedrijven met elkaar in contact brengt. Studenten kunnen in deze database op zoek gaan naar een geschikte stage.

Realisatie

In gesprekken tussen het ISO en MKB Nederland is duidelijk geworden dat er vanuit het bedrijfsleven interesse is voor een dergelijke website. Het ISO is bereid een actieve rol te spelen in de realisatie van deze stage- en onderzoeksbank. Het is wenselijk te beginnen met een pilot in een aantal kleine sectoren uit het bedrijfsleven, te denken valt bijvoorbeeld aan de sectoren metaal en chemie. Daarna kan dit project uitgebreid worden naar andere sectoren.

Actiepunt 3: Studenten betrekken in het onderzoek van hun opleiding/instelling

Doelstelling

Het doel van het betrekken van studenten bij onderzoek op de onderwijsinstelling is het kweken van een innovatieve houding. Studenten moeten de mogelijkheid krijgen om zich te ontwikkelen tot actieve, innovatieve ondernemingsgezinde kenniswerkers.

Middel en realisatie: Studenten betrekken bij onderzoek

Studenten moeten al tijdens hun studietijd betrokken worden bij het onderzoek dat plaatsvindt binnen de instelling. Daarom dienen studenten al tijdens de opleiding mee te draaien met hoogleraren en lectoren. Onderzoeken die door de instelling gedaan worden, kunnen ook erg interessant zijn voor de student. Niet alleen omdat het onderzoek aansluit bij de lesstof, maar ook vanwege het leerproces van het doen van onderzoek. Het doen van onderzoek is een waardevolle aanvulling op het curriculum van de student. Het ISO pleit er daarom voor dat onderwijsinstellingen inventariseren bij welke onderzoeken studenten kunnen participeren en hoe deze participatie er uit zou moeten zien.

Actielijn 2: Faciliteren van ondernemerschap

Deze actielijn is gericht op het faciliteren van ondernemerschap. Om het ondernemerschap onder studenten te stimuleren moet de student ondersteuning krijgen. Het ISO ziet hier een rol weggelegd voor de onderwijsinstelling. Door gebruik te maken van faciliterende voorzieningen op onderwijsinstellingen kunnen studenten worden geholpen bij het opstarten en runnen van de onderneming. Daarnaast is het ISO van mening dat er voor ondernemende studenten speciale onderwijsregelingen ontworpen moeten worden, zoals dat ook gebeurt voor studenten die op hoog niveau sporten.

Vanuit de perceptie student

Studenten die het idee hebben om een onderneming te beginnen moeten gestimuleerd worden om dit idee werkelijkheid te laten worden. Het aanbieden van faciliteiten en onderwijsregelingen kan een student positief beïnvloeden bij het besluit een onderneming te beginnen. Verder wordt de student die al een onderneming runt gedeeltelijk ontlast. Daarmee wordt de kans groter dat de onderneming slaagt en de student zijn opleiding tegelijkertijd met succes kan voortzetten.

Vanuit de perceptie onderwijsinstelling

Onderwijsinstellingen kunnen door het faciliteren van ondernemerschap een waardevolle aanvulling geven op het curriculum van de student. Daar staat tegenover dat de onderwijsinstelling door het aanbieden van voorzieningen en begeleiding aan de ondernemende student beter zicht heeft op de kennisvalorisatie en de behoefte aan

kennis. Het faciliteren van ondernemerschap is bovendien een uitstekend middel voor instellingen om zich te profileren naar studenten. Onderwijsinstellingen kunnen de kosten van dit project doorbelasten aan de studentonderneming zodat er netto geen kosten aan verbonden hoeven te zijn voor de instelling.

Stand van zaken

Enkele onderwijsinstellingen bieden reeds begeleiding aan de ondernemende student. Dat blijft tot op heden vaak bij het geven van cursussen. Andere instellingen hanteren zulke strenge selectiecriteria voor deze begeleiding dat er geen enkele student voor in aanmerking komt. De Universiteit Twente springt hier op positieve wijze uit, het project "University Student Enterprises" is daar een groot succes. Dit programma biedt de ondernemende student ondersteuning middels informatie, advies en netwerkvorming op diverse gebieden en faciliteert in bedrijfshuisvesting.

Actiepunt 1. Faciliterende voorzieningen

Doelstelling

Het ISO pleit voor programma's die de startproblemen voor studenten die een onderneming willen beginnen zoveel mogelijk wegnemen. Faciliterende voorzieningen zijn hier uitermate geschikt voor. Het ISO pleit voor eenvoudig toegankelijke voorzieningen en flexibele studieprogramma's. Een student die het idee heeft een onderneming te starten, wil immers niet eerst een jaar lang een cursus ondernemerschap volgen of deel gaan uitmaken van een holding van de onderwijsinstelling.

Middel en Realisatie: Faciliterende voorzieningen op iedere onderwijsinstelling

Iedere onderwijsinstelling moet studenten faciliterende voorzieningen aanbieden op het gebied van ondernemerschap. Het ISO is van mening dat de volgende deelgebieden zich hier goed voor lenen:

- Ondersteuning bij het vinden van startkapitaal;
- Het aanbieden van werkruimte tegen betaalbare tarieven;
- Studenten toegang verlenen tot het contactennetwerk van hun onderwijsinstelling;
- Het bieden van juridische hulp tegen betaalbare tarieven;
- Coaching vanuit het bedrijfsleven;
- Promotie van de mogelijkheden om ondernemer te worden.

Een voorbeeld van een manier waarop deze voorzieningen succesvol gebundeld kunnen worden, is het eerdergenoemde University Student Enterprises project van de Universiteit Twente.

Actiepunt 2. De ondernemersregeling

Doelstelling

Studenten die een onderneming runnen, kunnen door verplichtingen die voortkomen uit de onderneming vaak niet bij alle colleges en tentamens aanwezig zijn. Om er voor te zorgen dat ondernemende studenten ook in hun studie succesvol kunnen zijn, pleit het ISO ervoor dat onderwijsinstellingen regelingen ontwerpen die de ondernemende student meer studieflexibiliteit geven.

Middel: Ondernemersregeling

Hogescholen en universiteiten bieden al jaren speciale ondersteuning aan topsporters. Hiermee geven onderwijsinstellingen aan dat ze topsport belangrijk vinden en dit willen ondersteunen door beurzen voor deze studenten uit te reiken. Voor ondernemende studenten zouden soortgelijke regelingen ontworpen moeten worden. Deze ondernemersregeling zou van een andere aard moeten zijn dan de topsportregeling, het ligt immers in de lijn der verwachting dat een student die een eigen onderneming heeft hier ook een inkomen uit werft. Financiële ondersteuning aan de ondernemende student zou dus minder voor de hand liggen.

Deze ondernemersregeling zou ook een plaats moeten krijgen in het leerrechtenplan van de staatssecretaris. Studenten die een onderneming starten, moeten niet geremd worden door de angst leerrechten te verliezen en een verhoogd collegegeld te moeten betalen. Een student met een onderneming zou daarom extra leerrechten moeten krijgen.

Realisatie

Er zijn meerdere manieren waarop universiteiten en hogescholen ondersteuning kunnen bieden. Het ISO is van mening dat de volgende regelingen hiervoor geschikt zijn:

- Uitstel van tentamens. Indien tentamens slecht vallen voor de ondernemende student, doordat deze bijvoorbeeld een harde deadline heeft of op een beurs vertegenwoordigd moet zijn tijdens een tentamenperiode, moet de student de mogelijkheid krijgen het tentamen op een later tijdstip te maken.
- Loopbaanbegeleiding. De onderwijsinstelling kan de student begeleiden bij het opbouwen van de onderneming en adviezen geven over het runnen van het bedrijf nadat de student is afgestudeerd.
- Waardering van vaardigheden uit de praktijk (de onderneming) in de vorm van studiepunten. Studenten die een onderneming hebben die gerelateerd is aan hun studie, kunnen de ervaringen uit hun onderneming gebruiken in de studie. Studenten leren veel van het runnen van een eigen onderneming. De elders verworven competenties (EVC's) zouden studenten niet nogmaals in de studie hoeven te leren, maar zouden gewaardeerd moeten worden met studiepunten en in plaats komen van vakken. Om te voorkomen dat het ondernemerschap een te grote rol krijgt binnen het curriculum van de student, moet er een bovengrens worden gesteld aan het aantal studiepunten dat op deze manier wordt behaald. Daarnaast zijn bacheloropdrachten en vakken in de vrije keuzeruimte perfecte momenten om de kennis en kunde uit de onderneming te gebruiken.
- Masterclasses voor ondernemers. De onderwijsinstellingen hebben vaak kennis in huis die voor ondernemers van grote waarde is. De kennis kan bijvoorbeeld liggen op het vlak van marketing, financiering of recht. De onderwijsinstellingen kunnen masterclasses voor de ondernemers organiseren op deze gebieden, waarbij ook studievereniging een rol kunnen spelen.

Samengevat

Innovatie en ondernemerschap moeten een plaats krijgen in het hoger onderwijs door studenten de mogelijkheid te geven zich te ontwikkelen op deze gebieden. Het ISO komt daarom met de volgende voorstellen:

- Studenten moeten gebruik kunnen gaan maken van het grote aantal ongebruikte octrooien dat door onderwijsinstellingen wordt beheerd. Studenten kunnen dan op zoek gaan naar een praktische toepassing van de kennis van het octrooi en op die manier een onderneming starten.
- Er moet een stage- en onderzoeksbank worden gerealiseerd die het contact bevordert tussen hoger onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven en studenten. Bedrijven en non-profitinstellingen geven hierin aan op welke gebieden zij mogelijkheden zien voor onderzoeken en stages binnen hun organisatie. Studenten kunnen zo op zoek gaan naar een passende stage of een geschikt onderzoek. Op deze manier wordt de match tussen studenten enerzijds en bedrijven en non-profitinstellingen anderzijds vergroot en neemt het aantal stages en onderzoeken toe. Middels een website waar vraag en aanbod elkaar vinden kan deze stage- en onderzoeksbank snel en goed van de grond komen.
- Studenten moeten al tijdens hun studietijd betrokken worden bij het onderzoek dat plaatsvindt op de onderwijsinstelling. Instellingen moeten daarom inventariseren bij welke onderzoeken studenten kunnen participeren en hoe deze participatie er uit zou moeten zien.
- Onderwijsinstellingen zouden faciliterende voorzieningen moeten treffen voor de ondernemende student. Deze voorzieningen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit het bieden van bedrijfshuisvesting, ondersteuning bij het vinden van startkapitaal, juridische hulp tegen betaalbare tarieven en coaching vanuit het bedrijfsleven.
- Net als voor studenten die op hoog niveau sporten moeten hogescholen en universiteiten ook aparte onderwijsregelingen aanbieden aan studentondernemers.

Met deze voorstellen krijgen innovatie en ondernemerschap een duidelijkere plaats binnen de opleiding van studenten, wat de innovatiekracht en de ondernemerszin in Nederland ten goede komt. De beste manier om van een goede toekomst verzekerd te zijn, is immers door hem zelf uit te vinden.